

Історія зародження та розвитку скейтбордингу на території пострадянських республік

Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ)

Постановка наукової проблеми та її значення. На сьогодні у світі нараховується понад 30 млн людей, які активно займаються міськими екстремальними видами спорту. Як субкультура, міські види спорту зародилися на вулицях в 1950-х рр., тому основними «тренажерами» для відпрацювання трюків завжди були міське середовище й елементи архітектури [1].

Скейтбординг – найпопулярніша у світі так звана «дошкова культура». Катання на дошці з коліщатами по твердому покриттю існує вже понад півстоліття. За цей час катання як активного відпочинку пройшло шлях від забави серферів до багатотисячної індустрії з культовими брендами, особистостями й особливим ставленням до навколишньої реальності [2].

Популярність скейтбордингу зазнала злетів і падінь: змінювалися стилі катання, форми дощок та самі скейтбордисти. Ознайомлення з історією скейтбордингу дасть змогу краще зрозуміти цей феномен масової культури. Прикметно, що на початку XXI ст. простежено зростання уваги до скейтбордингу, який подолав бар'єр андерграундової молодіжної субкультури. Це уможливило перетворення скейтбордингу на особливий і видовищний вид відпочинку широких мас. Водночас доступність та зростаючий інтерес до скейту робить цей вид надзвичайно популярним [3].

Саме тому, вважаємо, що вивчення феномену скейтбордингу та історії його розвитку сприятиме пропаганді здорового способу життя й активного відпочинку.

Очевидно, що скейтборд – північноамериканський винахід, тому історія скейтбордингу – це історія скейту в США. Однак дуже швидко скейт став відомий у Європі та країнах колишнього Радянського Союзу.

Мета роботи – феномен становлення та розвитку скейтбордингу в 70–90 рр. XX ст. у країнах колишнього Радянського Союзу.

Принципи історизму й системного аналізу реалізовано в статті за допомогою застосування основних методів дослідження та загальнонаукових (індукції й дедукції, аналізу та синтезу). Використання проблемно-хронологічного методу дало змогу висвітлити найважливіші питання виникнення, становлення й розвитку скейтбордингу на території колишнього Радянського Союзу.

Для досягнення поставленої мети застосовано структурно-системний підхід, згідно з яким розвиток екстремального спорту розглядали в контексті тих історико-культурних процесів, що відбувалися в зазначений хронологічний період. Різноманіття методів дослідження, використаних під час написання статті, дало можливість автору по-новому поглянути на проблематику досліджуваної теми.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На відміну від Америки, скейтбординг у СРСР з'явився лише наприкінці 70-х рр. XX ст. У великих містах з'явилися підлітки з роликowymi дошками, привертаючи до себе значну увагу. Зазвичай, на двох–трьох скейтах каталася ціла дружна компанія. Скейтборд став новою формою вуличної дружби й молодіжного спілкування. Дошки в невеликих кількостях потрапляли в країну з-за кордону у вигляді іграшок або сувенірів. Водночас у засобах масової інформації почали з'являтися короткі замітки про нове захоплення молоді. У журналах, на кшталт, «Юного техника», публікувалися креслення для саморобного виготовлення так званих «скейтсаней» або «асфальтового серфера». У пресі подавалися креслення не лише дек, але й підвісок із колесами [4, 5, 6, 7].

Найактивніше скейтбординг розвивався в прибалтійських республіках. І вже в 1979 р. в Естонії стали виготовляти дошки власного виробництва, відомі як «Rula». Незабаром скейти почали робити в Ризі, Ленінграді, Києві, Вільнюсі, Рибінську, Пензі, Таллінні й навіть у Молдавській і Казахській РСР. Мало хто знає, що вітчизняний скейтборд (роликowa дошка) «СТАРТ» виробляли в місті Суми на заводі ім. М. В. Фрунзе. Потрібно зауважити, що саме дошка «Старт» була популярна в багатьох містах Радянського Союзу. Прикметно, що саме такий скейтборд є експонатом Мінського музею скейтів [3, 8].

Рух набрав популярності й став цілком самостійним видом спорту: відкривалися скейтборд-клуби в Саратові, Вільнюсі, Ленінграді, Харкові, Києві та багатьох інших містах.

На теренах колишніх радянських республік найпопулярнішими видами скейтборду були слалом і фрістайл, водночас стріт уважався несерйозним.

Слалом – це традиційний вид скейтбордингу. Основні види слалому – це гігант, фігурний слалом і марафон, де всі учасники стартують одночасно.

Перші змагання, учасниками яких, окрім латвійців, були скейтери з інших радянських республік, відбулися в 1985 р. Уже в 1986 р. у змаганнях узяли участь понад сто скейтерів із різних куточків Радянського Союзу. Найстаршим учасником цих змагань був 50-річний Юрій Єрьомін з Алма-Ати. Головний приз змагань – скейт «Rip» [8].

Уперше радянські спортсмени стали учасниками міжнародних змагань у 1987 р. у Брно, де відбувався відкритий кубок Чехословаччини. Програма змагань складалась із гігантського слалому, паралельного слалому, фрістайлу та стріту. [9]. Найуспішніше в слаломі виступали спортсмени з Латвії, зокрема Артус Рахтелдерс. Свого першого успіху А. Рахтелдерс досяг у 1983 р., у 1984 р. виграв відкритий чемпіонат Латвійського університету, у 1985 р. став найкращим слаломістом Латвії. 1988 р. приніс спортсмену четверте місце в змаганнях із гігантського слалому. Загалом у змаганнях брали участь ще 98 спортсменів з Естонії, Литви, Москви, Харкова [8, 9].

Скейтбордисти того часу знаходили самовираження в особливій манері одягатися, що нагадували американських хіпхоперів і реперів. Насамперед, одяг повинен бути вільним, що надавало легкості рухам на скейтборді. Крім бейсболки з увігнутих козирком та часто одягнуеною навпаки, були популярні картаті сорочки, довгі футболки. Також одягали просторі трикотажні кофти з різними малюнками на грудях – светшоти (swet shirt), штани кольору хакі з накладними кишенями, безрозмірні шорти. Взуття теж мало бути специфічним – передусім, призначеним для катання. Поряд із кросівками або кедами «Владик» через різні канали з'явилися перші закордонні моделі взуття, призначеного безпосередньо для самого скейтбордингу, оскільки для скейтерських кедів важлива власне підошва, котра оптимально повинна здійснювати компроміс між її зчепленням із дошкою й швидкістю зносу. Така специфіка виготовлення підошви взуття зумовлена тим, що заняття скейтбордингом передбачає інтенсивне тертя підошви об абразивну поверхню скейта. Однак, якщо підошва взуття скейтера є надто жорсткою, то він утрачає контроль над дошкою [3, 9].

Еволюція виготовлення скейтерського взуття дійшла висновку, що дуже важливим під час виконання трюків скейтером є повний контроль його рухів і запобігання випадкам травматизму. Отже, скейтерські кеди повинні мати добру вентиляцію, яка забезпечується перфорацією або спеціальними «дихаючими» матеріалами, а сама колодка взуття має бути стійкою, забезпечувати зручність і фіксування положення стопи. Часті травми в скейтерів – розтягнення ахіллесового сухожилля. Тому в задній частині колодки сучасних скейтерських кедів робиться поглиблення, а використання супінаторів і стабілізаторів запобігає підверненню ноги. Доречне також інтегрування в підошву кедів різних пружних елементів, що сприятиме пом'якшенню ударів під час стрибків. Практика свідчить, що ноги від ударів дошки ефективно захищають подушки, поставлені на підйом та ахіллесове сухожилля, а також великий і м'який язичок [10].

Особливістю сучасного взуття для скейтбордингу є різні форми, що виділяють їх із-поміж іншого спортивного взуття й сприяють упевненому зчепленню й захисту. удосконалено взуття щодо захисту від стирання – для цього в скейтерських кедах застосовують спеціальні накладки, які використовуються під час виконання одного з базових трюків OLLIE, при якому одна нога б'є по «Тейл» дошки, а інша ковзає зовнішньою стороною стопи в напрямі «ноуза» [10].

Музичні пристрасті скейтерів були досить різноманітними, хоча існували й особливі напрями в музиці, які особливо шанувалися. Панк рок, реп, грандж, інді, хардкор, треш та ін. – усе, що пізніше назвуть альтернативною музикою [2].

Арсенал трюків був невеликий, але різноманітний: дехто займався їздою на скейті на руках (handplant), дехто «ходив по сходах» спиною вперед, були елементи слалому й спроби обертань на одній підвісці, стрибали з бордюру.

Своє натхнення черпали з американських відео, що з'явилися тоді, і в європейських фільмах за участю зірок скейтборду. Величезний вплив на весь радянський скейтбординг мав фільм «Досягаючи неможливого», який, вийшовши в США та відразу з надзвичайним успіхом пройшов у кінотеатрах Радянського Союзу. Під впливом кінофільмів і побачених там трюків скейтери Радянського Союзу почали наслідувати кіногероїв та пробувати відтворити побачені трюкові комбінації, такі як ollie й ін. (потрібно зауважити, що дублерами головного героя, якого грав Крістіан Слейтер, були відомі скейтери Bones Brigade: Tony Hawk, Rodney Mullen, Tony Guerrero, Mike Vaelly) [1].

Скейтбординг залишив свій слід і в радянському кінематографі: у фільмах «Кур'єр» зі знаменитою сценою слалому на «Воробйових горах» і «Приморському бульварі», на зйомки якого запросили найкращих скейтерів Союзу. Ще раніше скейтборд епізодично з'являвся на екранах у кінострічках «Поїзд зі станції дитинства» та «Підслухана розмова». Поступово молодь стала об'єднуватися за більш вузьконаправленими групами: фрістайлісти, слаломісти, любителі покататися з гірок (downhill) [1, 2].

Наприкінці 1980-х рр. основним джерелом інформації були друковані ЗМІ. Саме з журналів і газет можна було довідатися про різноманітні новинки. Для скейтерів усього світу журнал «Thrasher» користувався найбільшою популярністю. Потрібно зауважити, що цей журнал не втратив актуальності й у наші дні: уже протягом тридцяти років він висвітлює й охоплює медіа-підтримкою наймасштабніші події в скейтборд-індустрії [11].

Скейтери намагалися «дістати» свіжі номери цього культового журналу, вони не просто читали матеріали, але й самі пробували писати листи до редакцій про розвиток скейтбордингу в містах Радянського Союзу. Знаковою є подія, яка відбулася влітку 1988 р. Американські журналісти – Bill Strubbe і Michael Taylor – у рамках американо-радянського «Маршу Миру» відвідали кілька міст СРСР, у яких зустрічалися з радянськими скейтерами, спілкувалися з ними й роздавали куплені в США скейтборди [12].

За підсумками поїздки, у журналі вийшов матеріал під назвою «If the skaters are united, they will never be divided», у якому можна було побачити міні-фоторепортаж із Москви й прочитати листи радянських скейтерів у редакцію журналу. Листи радянських скейтерів стали відображенням життя, культури та проблеми свого часу. Улітку 1989 р. відбулася подія, значимість якої складно переоцінити: група американських скейтерів відвідала кілька міст СРСР.

Наприкінці 80-х рр. XX ст. в Радянському Союзі існувало кілька центрів із розвитку скейтборду: Ленінград, главою якого був Анатолій Мацукевич; Саратов, де лідером був колишній хокеїст Юрій Фомін; Харків на чолі зі Стасом Мироненко; Рига з Гінтсом Гайлітисом. У цих містах існували регіональні федерації й клуби. Здебільшого розвиток клубів тримався на ентузіазмі його лідерів і членів [8, 9, 12].

20–21 лютого 1988 р. в Москві пройшла всесоюзна конференція скейтерів, на якій обговорено безліч актуальних питань із розвитку цього виду. Основними результатами конференції стали домовленості про те, що всі змагання «всесоюзного масштабу» повинні проводитися відповідно до правил Європейської асоціації скейтбордингу (ESA). Важливим пунктом резолюції цієї конференції була вимога про необхідність визнання скейтерингу офіційним видом спорту. Фактично ця подія стала поштовхом для проведення різноманітних змагань зі скейтерингу. Протягом 1988 р. проведено змагання: у квітні – Харків, у травні – Рига, у червні – Ленінград, у серпні – Саратов [8, 9].

Наймасштабніші змагання зі скейтбордингу в СРСР відбулись у 1991 р. у Саратові. У цьому змаганні на Кубок Союзу брали участь понад 130 скейтерів. Знаковим є те, що спонсорами змагань стала компанія «Пепсі-Кола». Організатори змагань зуміли створити найкращу (на той час у СРСР) спортивну інфраструктуру для скейтбордингу. На набережній Волзі збудовано рампу для гігантського слалому; міні-рампу; два скейтдроми; обладнання для організації контесту зі стритстайлу. Ці змагання широко висвітлювалися як у радянських, так і в європейських ЗМІ [2,12].

Висновки. Отже, на теренах Радянського Союзу скейтбординг зародився наприкінці 70-х рр. XX ст. Розвиток скейтбордингу в СРСР був абсолютно іншим, ніж у США та країнах Європи. Потрібно зауважити, що для розвитку цього виду активного відпочинку не існувало спеціальної інфраструктури (рамп, скейт-парків тощо). Найпопулярнішими видами скейтбордингу були слалом та фрістайл, «стрит» лише зароджувався.

За роки свого розвитку цей новий екстремальний вид спорту зазнав змін, удосконалень і модифікацій. Сам скейт як основний елемент значно еволюціонував – від звичайної дошки з прикріпленими колесами до добре продуманого й ретельно розрахованого скейта з поліуретановими колесами. Придумано та розроблено трюки й стилі. Запропоновані вимоги щодо безпеки та організації спеціальних тренувальних майданчиків. З'явилися клуби й спільноти, професійні організації та міжнародні асоціації.

Перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз дає підставу визначити напрями подальших перспективних наукових досліджень, пов'язаних із місцем і значенням скейтбордингу на теренах сучасної України.

Джерела та література

1. Іванишин Ю. І. Скейтбординг: історія виникнення та етапи становлення / Ю. І. Іванишин, Л. В. Ковальчук, І. М. Ткачівська // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2015. – № 2. – С. 13–16.
2. Mesuem [Elektronik resoorse]. – Mode of access : <http://www.skatelab.com/museum/>
3. Скейт-музей СССР [Электронный ресурс] // Техника молодёжи. – 1987. – Режим доступа : <http://www.minsk8.com/longboard/5432>.
4. Разрезная ракета // Моделлист конструктор. – 1979. – № 5. – С. 6–7.
5. Верхом на доске // Юный техник. – 1980. – № 1. – С. 3–4.
6. Слалом на асфальте // Юный техник. – 1984. – № 9. – С. 15–16.
7. Скейтборд, похожий на зигзаг // Юный техник. – 1985. – № 9. – С. 18–20.
8. Первое письмо Гинтса Гайлитиса журналу Slalom // Slalom. – 1988. – № 6. – С. 6.
9. Советский Союз: новая страна на карте мирового скейтборда // Slalom. – 1987. – № 2. – С. 3–5.

10. Скейт Junior [Elektronik resource]. – 2015. – Mode of access : <http://skeity.com/sport-i-turizm-roliki-skeiti-samokati-skejt-junior-http/>.
11. Поймать движение // Спортивная неделя Ленинграда. – 1986. – № 8. – С. 28.
12. Советский Союз – Россия // Slalom. – 1988. – № 5. – С. 8.

Анотації

У процесі дослідження встановлено, що скейтбординг у СРСР з'явився наприкінці 70-х рр. ХХ ст., його запозичено з Америки та з країн Європи. Мета роботи – розкрити феномен становлення та розвитку скейтбордингу в період 70–90 рр. ХХ ст. у країнах колишнього Радянського Союзу. На теренах колишніх радянських республік найпопулярнішими видами скейтборду були слалом і фрістайл, водночас стріт уважався несерйозним. Наприкінці 80-х рр. ХХ ст. в Радянському Союзі існувало кілька центрів із розвитку скейтборду, де в кожному був свій лідер. У Москві в 1988 р. пройшла Всесоюзна конференція скейтерів, на якій обговорено безліч актуальних питань із розвитку цього виду. Основними результатами конференції стали домовленості про те, що всі змагання «всесоюзного масштабу» повинні проводитися відповідно до правил Європейської асоціації скейтбордингу (ESA). Наймасштабніші змагання зі скейтбордингу в СРСР відбулися в 1991 р. у Саратові. У цьому змаганні на Кубок Союзу брали участь понад 130 скейтерів.

Ключові слова: скейтбординг, СРСР, історія розвитку.

Юрий Иванышин, Лидия Ковальчук, Инна Ткачивская. История зарождения и развития скейтбординга на территории постсоветских республик. В процессе исследования установлено, что скейтбординг в СССР появился в конце 70-х гг. ХХ в., он был заимствован из Америки и стран Европы. Цель работы – раскрыть феномен становления и развития скейтбординга в период 70–90 гг. ХХ в. в странах бывшего Советского Союза. На территории бывших советских республик самыми популярными видами скейтборда были слалом и фристайл, в то же время стрит считался несерьезным. В конце 80-х гг. ХХ в. в Советском Союзе существовало несколько центров по развитию скейтборда, где в каждом был свой лидер. В Москве в 1988 г. прошла Всесоюзная конференция скейтеров, на которой обсуждали множество актуальных вопросов по развитию этого вида. Основными результатами конференции стали договоренности о том, что все соревнования «всесоюзного масштаба» должны проводиться в соответствии с правилами Европейской ассоциации скейтбординга (ESA). Масштабные соревнования по скейтбордингу в СССР состоялись в 1991 г. в Саратове. В этом соревновании на Кубок Союза приняло участие более 130 скейтеров.

Ключевые слова: скейтбординг, СССР, история развития.

Yuriy Ivanishyn, Lidiya Kovalchuk, Inna Tkachivska. History of Origin and Development of Skateboarding on the Territory of Post Soviet Republics. In the process of the study it was established that skateboarding in the USSR has appeared at the end of the 70s of the 20th century which was borrowed from America and European countries. Objective of the work: the phenomenon of formation and development of skateboarding in the period of 70–90 of the XX century in the countries of former Soviet Union. On the territory of former Soviet Republics the most popular kinds of skateboard were slalom and freestyle, at the same time street was considered to be not a serious one. In the late 80-ies of the XX century there were several centers of skateboarding development, where each had its own leader. In Moscow in 1988 it was held the All-Union conference of skaters, where were discussed many topical issues of development of this kind. The main results of the conference were agreed that all the competitions of «all-union scale» must be carried out according to the rules of the European Skateboarding Association (ESA). The biggest competitions in skateboarding in the Soviet Union took place in 1991 in Saratov. In the race for the Cup of the Union participated over 130 skaters.

Key words: skateboarding, Soviet Union, history of development.